

'O PILOTO' VA ALLUNYAR-SE CADA COP MÉS DEL COMUNISME CLÀSSIC DEL PCE I VA ABRAÇAR EL NACIONALISME GALLEC

→ la presó madrilenya de Carabanchel, va jurar revenja.

—Els rics han guanyat la guerra, però no ens han derrotat.

Pepiño, com era conegut a casa, va optar per la lluita armada clandestina. Tenia la convicció que el règim franquista, com el de Benito Mussolini a Itàlia, no duraria gaire. Potser per això, la majoria del temps que va passar enreixat sobretot va dedicar-lo a dibuixar Franco penjant d'una soga. "Només ens cal resistir, però no hem de fer-ho asseguts", xiuxiuejava.

Fou així com *Piloto* va enrolar-se en l'Exèrcito Guerrilleiro de Galicia, un grup especialment actiu que va arribar a tenir entre 5.700 i 8.000 integrants –depenent de les fonts– però que patia una notable manca de mitjans. No debades, si no va tenir més membres va ser precisament per aquesta raó: l'absència de prou armament. A més, el PCE va desmarcar-se'n ràpidament, una de les causes per què *Piloto* sempre va malparlar dels comunistes espanyols –i en especial, de Santiago Carrillo– i va evolucionar cap a un nacionalisme gallec que el duria a escriure, en diverses ocasions, "¡Viva Galiza Ceibe!". Això sí, segueix la mateixa tàctica animada pel PCE: menys colps violents i més formació d'estructures defensives per als camperols i els obrers. D'aquesta manera, *Piloto* incauta màquines d'escriure i aparells reproductors de documents en diverses accions a Lugo.

Amb tot, la guerrilla gallega no era ben bé com el maquis. Per comptes de refugiar-se a la muntanya, aprofitava la dispersió geogràfica gallega per tal d'amagar-se ara en una aldea, ara en una altra, gaudint de la complicitat dels veïns. L'Exèrcito Guerrilleiro disposava del seu propi servei d'informació i la participació de la dona era més directa que en uns altres territoris. La Federació de Guerrilles Galícia-Lleó va ser la primera a constituir-se durant la postguerra, l'any 1942; en concret, va naixer als monts de Ferradillo, enmig del triangle format pel paratge natural de Las Médu-

las, la bellíssima població de Peñalba de Santiago i Ponferrada, la capital de la comarca del Bierzo. Un entorn bastant més agrest que no el de les valls de Galícia, que permetia passar a l'acció per sorpresa, en ocasions de manera grupal. A la memòria col·lectiva de la majoria de poblacions bercianes –sobretot a la de la zona més septentrional, a llocs com Anllares del Sil o Peranzanes, limítrofs amb Astúries– roman ben viu el record dels guerrillers antifranquistes.

Enmig d'aquell moviment violent a cavall de Lleó i Galícia emergia la figura de *Piloto*, que va bellugar-se a cor què

UN MITE EN VIDA (I MORT). *O Piloto*, Xosé Luis Castro Veiga, amb la seua esposa, Mirelle, en una de les poques fotografies de la parella que es conserven encara. A la pàgina dreta, dalt, el primer homenatge de què va ser objecte –el 1986, a Chantada, amb una notable presència de nacionalistes i l'absència significativa del PCE– i la làpida que el recorda.

vols, fins al punt d'esdevenir un mite. Ara bé, quines anècdotes relacionades amb aquest guerriller eren certes i quines altres eren falses? El neguit que provocava la seua veu a través de Radio Pirenaica era inqüestionable, però se li atribuïen accions heroiques que no es corresponien amb la realitat.

El periodista gallec Alfonso Eiré, director de l'històric setmanari *A Nosa Terra* entre els anys 1983 i 2007, ha separat la veritat de la ficció en el seu darrer llibre, *O Piloto. O último guerrilleiro*, en què detalla la vida d'un personatge que encara avui genera sentiments contraposats. Igual com la seua germana va cremar totes les fotos que conservava d'ell, avui dia, una neboda tampoc no vol saber-ne res. Encara perviu la fama d'enemic públic número u que les autoritats franquistes de l'època van encarregar-se de col·locar-li. Fet i fet, la seua mort, el 1965, va ser la cirereta del pastís amb motiu dels XXV Anos de Paz, una efemèride que el règim va commemorar amb el cap del guerriller més buscat.

Menys repressió, més dones

A diferència d'uns altres indrets, la repressió a les comarques meridionals de Lugo no va ser de les més dures. Els interessos econòmics en tenien la resposta: hi havia en marxa les obres dels embassaments de Belesar i Os Peares –la població orensana nadiua d'Alberto Núñez Feijóo, l'actual president de la Xunta de Galícia–, i a més, el Banco de Soto –que acabaria integrat en el Banc de Galícia i que era propietat de la nissaga local Soto– vivia dels préstecs que signava amb els operaris de les obres i amb les famílies que tenien emigrants.

El paper de la dona també era molt més significatiu que el d'unes altres contrades. Va haver-hi més represalies, per bé que no solia haver-hi parelles guerrilleres. Si ho era l'home, no ho eren elles. El cas de *Piloto*, en aquest sentit, també resulta cridaner: la seua esposa, Mirelle, duia pistola i no dubtava a fer-la servir, si calia. Era un fenomen atípic,

perquè la condició de guerriller requeria una obediència estricta. Tanta, que aquests no podien mantenir una relació estable amb cap dona sense el permís explícit dels seus superiors.

Un altre matís diferenciador entre la guerrilla gallega i el maquis és que els primers no vestien uniforme, com sí que feia la gran majoria dels guerrillers espanyols. “Volen que ens el posem per morir com a soldats, però nosaltres no volem morir, sinó sobreviure”, ironitzaven a l’hora de refusar-lo. Tanmateix, Piloto va disfressar-se d’allò més variat: de capellà i de guàrdia civil, per exemple, i si mai havia de robar, ho feia “en nom de la República”. La gallega era una guerrilla peculiar, que expropiava béns amb el vist-i-plau de tres persones diferents,

que no es coneixien entre si, per evitar els episodis d’animadversió personal. I quan es consumava l’expropiació, la guerrilla emetia el certificat corresponent. “Funcionaven com un exèrcit de debò”, recorda Alfonso Eiré, que té ben presents totes aquelles històries de lluita que van amanir la seua infantesa i adolescència. Una resistència que cada cop va organitzar-se més i millor, amb l’aparició d’estructures sindicals i polítiques, en el tardofranquisme.

I és que els mateixos que al seu dia havien ajudat Piloto en la seua tasca de resistència fundarien més endavant el Sindicato Labrego Galego, el germen de les Comisiones Labregas, que va fer-se famós per les seues “tractorades”, i també va aconseguir que el galleguisme tinguera més penetració social. Quan feia 21 anys de la mort d’aquell heroi popular, se li va retre un sentit homenatge al cementiri Chantada.

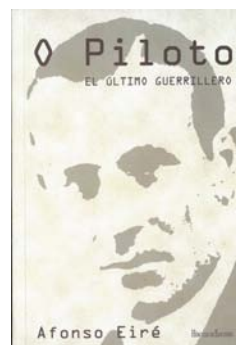
Corria l’any 1986 i en l’acte en qüestió va destacar especialment la presència de diferents forces nacionalistes, començant per la Unión do Povo Galego (UPG), que s’havia fundat quatre anys abans. Per contra, del PCE, no va acudir-hi ningú.

Eiré assegura que la guerrilla gallega, una de les més sòlides de l’Estat, va comptar amb molta més simpatia popular que no pot semblar. “Durant la República, el Front Popular hi havia estat clarament predominant, i els primers i últims nuclis guerrillers són els de Galícia i la Galícia irredempta que és el Bierzo. L’aparició d’aquesta guerrilla és dos anys anterior a la irrupció del maquis”, assenyala, i emfasitza “el valor de la lleialtat”, que encara perviu. Per tal d’elaborar el seu llibre, Eiré va contactar amb tot de gent que havia viscut de prop aquells anys, que hi havia col·laborat desinteressadament, però que s’estimava més no parlar-hi. “Alguns no volien dir la seua per por, i alguns altres, perquè les normes internes eren molt estrictes i no volien incomplir-les ni tan sols després de molts anys”, comenta.

El cap de Piloto valia 500.000 pessetes. Aquest era el preu que li va posar la policia. Finalment, el 10 de març del 1965, quan pràcticament acumulava un quart de segle de vida clandestina, va ser abatut a trets mentre estava a punt d’esmorzar pa amb xoriço a la vora d’un riu.

➤ UNA INVESTIGACIÓ NOVEL·LADA

O Piloto, el último guerrillero (Hércules de Ediciones) ha estat traduït al castellà. El seu autor, Alfonso Eiré, desitjava que la vida i obra d’aquest personatge tan conegut a la seua comarca –i tan significatiu, històricament– estiguera a l’abast de molts que encara no n’han sentit a parlar. És un treball detallat, producte de moltes hores d’investigació, que analitza fil per randa les peripè-

cies d’aquest lluitador antifranquista que va convertir-se en un heroi de molta gent i va ser profundament odiat per una altra gent. Els lligams de Xosé Luis Castro Veiga amb el nacionalisme gallec –escassos a l’inici, i molt evidents al cap del temps– és una de les facetes menys conegudes que mostra el llibre, un relat apassionant que no deixa indiferent.

A més, aquest dissabte, 29 d’octubre, a partir de les 11 hores i dins del cicle de conferències “Els maquis: la resistència armada contra el franquisme (1936-1965)”, programat en el marc dels 45 Premis Octubre, l’autor pronunciarà una xarrada sobre *O Piloto* amb el mateix títol que el llibre. Serà a l’Octubre Centre de Cultura Contemporània (OCCC) de València. Una bona ocasió, sens dubte, per conèixer encara més sobre aquest combatent mític, l’últim a caure assassinat a mans de les forces franquistes, després d’un quart de segle de lluita infatigable.

—Han mort Piloto! L’han mort a la vora del poble!

Alfonso Eiré mai no oblidarà aquelles veus que informaven de l’assassinat de Xosé Luis Castro Veiga, ni el desig que va tenir d’acostar-se al lloc dels fets. “Vull anar-hi, vull veure’l”, va dir al seu iaio. “No, no hi vages. Si hi vas, t’obligran a fer-li una puntada de peu al cadàver”. I Piloto, després de tants anys de lluita, mereixia un respecte. ●

**EL CAP DE ‘PILOTO’
VALIA 500.000 PESSETES.
DESPRÉS D’UN QUART
DE SEGLE DE VIDA
CLANDESTINA**